

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Факультет: природничо-географічний факультет

Кафедра: географії та геоекології

ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО

СИЛАБУС

2019 – 2020 навчальний рік

Силабус це персоніфікована програма викладача для навчання студентів з кожного предмета, що оновлюється на початок кожного навчального року.

Силабус розробляється відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця відповідного рівня та згідно навчального і робочого навчального планів, з врахуванням логічної моделі викладання дисципліни.

Силабус розглянутий на засіданні кафедри географії та геоекології.

Протокол від «29» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Семенюк Л. Л.)

(ініціали та прізвище)

Розробник: кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та геоекології **Онойко Юрій Юрійович.**

Електронна адреса: onoiko0904@ua.fm

Назва дисципліни:	Загальне землезнавство
Спеціальність:	014 Середня освіта (Географія)
Освітньо-професійна програма:	Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота Середня освіта (Географія) та історія Середня освіта (Географія та Мова і література (англійська))
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Форма навчання:	денна
Курс:	1
Семестр:	1

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
Тип дисципліни	Нормативна
Кількість кредитів –	5,5
Блоків (модулів) –	2
Загальна кількість годин –	165
Тижневих годин для денної форми навчання:	4
Лекції	40 год.
Практичні, семінарські	-
Лабораторні	32 год.
Самостійна робота	93 год.
Вид підсумкового контролю:	екзамен
Сторінка дисципліни на сайті університету	з анотацією курсу можна ознайомитись на сайті університету за електронною адресою: https://www.cuspu.edu.ua/ua/kafedry-heohrafii-ta-heoekolohii/anotatsii-kursiv
Зв'язок з іншими дисциплінами.	ландшафтознавство, фізична географія материків і океанів; фізична географія України, геологія, геоморфологія, метеорологія, кліматологія, гідрологія, ґрунтознавство,

3-4. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Головною метою курсу є розкриття загальних особливостей еволюції, будови та основних властивостей ландшафтної оболонки, окремих її складових та Землі як планети.

Ключові завдання навчальної дисципліни полягають у:

1. формуванні комплексного світогляду на природні процеси і явища, які відбуваються навколо нас;
2. вивченні закономірностей формування і розвитку планети Земля та навколоземного простору;
3. аналізі суті найважливіших законів і закономірностей розвитку ландшафтної оболонки, її ієрархічної структури;
4. вивченні будови ландшафтної оболонки згідно геокомпонентного, геосферного та геокомплексного підходів;
5. дослідженні функціональних та динамічних взаємозв'язків між окремими геокомпонентами та геокомплексами;
6. з'ясуванні причин та наслідків глобальних проблем розвитку ландшафтної оболонки, шляхів їх розв'язання чи мінімізації негативних наслідків;
7. виробленні вмінь кількісно та якісно характеризувати, порівнювати природні ресурси світу і України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Загальне землезнавство» у студента мають бути сформовані такі **компетентності за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та Мова і література (англійська)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ЦДПУ, 2018):

1. Загальні системні компетентності:

ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.

ЗК9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

2. Фахові (спеціальні) компетентності:

ФК1 – здатність демонструвати знання теоретико-методологічних основ та історії розвитку географічної науки, використовувати поняттєво-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).

ФК2 – здатність застосовувати базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних ресурсів та природокористування, природних комплексів.

ФК3 – здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі, опрацьовувати різні джерела географічної інформації, ефективно та вільно передавати географічні ідеї, принципи та теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій.

ФК10 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

ФК11 – здатність до розуміння та пояснення особливостей фізико-географічних об’єктів у геосферах, взаємозв’язків у ландшафтах та біогеоценозах; географічного аналізу закономірностей просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей в межах океанів, материків, України та її регіонів.

ФК12 – здатність пояснювати геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем, прагнення до збереження навколишнього середовища, раціонального природокористування, охорони ландшафтного різноманіття та біорізноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.

Вивчення дисципліни «Загальне землезнавство» забезпечує досягнення таких **програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою** «Середня освіта (Географія) та Мова і література (англійська))» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ЦДПУ, 2018):

ПРН1 – *знає та розуміє* теоретико-методологічні основи та історію розвитку географічної науки, зокрема, понятійно-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії, географічну номенклатуру;

ПРН2 – *описує* основні механізми функціонування природних комплексів, суть територіальної організації суспільства, окремих їх компонентів, *класифікує* зв’язки та залежності між компонентами, *знає* причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них;

ПРН3 – *знає і розуміє* принципи і закономірності будови і функціонування ландшафтної оболонки Землі, особливості фізико-географічних об’єктів і процесів у геосферах, взаємозв’язків у ландшафтах та біогеоценозах; *пояснює* закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояв фізико-географічних закономірностей на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях, у межах океанів, материків, України та її регіонів; *розуміє* геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем та *усвідомлює* важливість охорони навколишнього середовища;

ПРН7 – *застосовує* базові знання з природничих наук, поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних комплексів; *орієнтується* у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі; *опрацьовує* різні джерела географічної інформації; вільно передає географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій;

ПРН8 – географічно *мислить, критично сприймає* інформацію; *пояснює* основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації; *встановлює* географічні закономірності та причинно-наслідкові зв’язки між компонентами природи та суспільства;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- основні етапи становлення і розвитку загального землезнавства;
- теоретико-методологічні основи землезнавства;
- основні риси будови Всесвіту, поняття про Всесвіт, метagalактику та Нашу Галактику, короткі відомості про планети та інші тіла Сонячної системи;
- основні дані про Землю;
- внутрішню будову Землі, сучасні особливості розподілу суші та моря;
- загальні відомості про будову та динаміку геосфер Землі (атмосферу, гідросферу, літосферу, біосферу);
- структуру ландшафтної оболонки;
- ритмічні явища в ландшафтній оболонці;
- загальні особливості розвитку ландшафтної оболонки;

- особливості впливу людини на навколишнє середовище та його наслідки.

вміти:

- застосовувати методику фізико-географічних досліджень на практиці;
- розрізняти та наводити основні докази, наслідки та характеристики добового та річного рухів Землі;
- будувати графіки та діаграми, що демонструють основні показники складових ландшафтної оболонки;
- складати картосхеми поширення географічних процесів і явищ у ландшафтній оболонці;
- орієнтуватися у положенні основних географічних об'єктів (мисів, морів, заток, проток, річок, гір, озер, пустель та ін.);

- орієнтуватися в проблемах охорони природи та раціонального використання природних ресурсів.

сформовані/закріплені компетентності:

- здатність аналізувати природні ресурси світу, України та інших регіонів, порівнювати їх, оцінювати;
- здатність застосовувати теоретико-методологічні знання про ландшафтну оболонку у практичних ситуаціях, зокрема під час організації туристсько-краєзнавчої діяльності із учнями;
- здатність працювати з різноманітними джерелами інформації, самостійно здобувати знання, формулювати висновки;
- здатність провадити дослідницьку роботу у сфері оцінки та аналізу природних ресурсів;
- здатність аналізувати різноманітні фізико-географічні карти, формулювати при цьому висновки;
- здатність аналізувати рівень забруднення окремих геосфер Землі та геокомплексів, виявляти джерела забруднення, запобігати негативному впливові господарської діяльності на довкілля;
- здатність прогнозувати особливості розвитку ландшафтної оболонки в майбутньому, прогнозувати тенденції розвитку окремих кризових ситуацій, пов'язаних зі станом навколишнього природного середовища;

5. Зміст дисципліни. Календарно-тематичний план

Тиж. дата / год.	Тема, план	Форма діяльності (заняття)	Література Ресурси в Інтернеті	Самостійна робота, год.	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Змістовний модуль №1. Загальне землезнавство як наука. Загальнопланетарні властивості Землі</p>						

Тиждень 1 02.09-08.09 2 акад. год.	<p>Тема 1: Загальне землезнавство як наука. Система географічних наук. Історія розвитку загального землезнавства.</p> <p>Загальне землезнавство – узагальнююча наука, частина фізичної географії, що вивчає загальні закономірності природи Землі в цілому, її структуру, склад, динаміку. Поняття про об'єкт та предмет вивчення загального землезнавства. Завдання землезнавства на сучасному етапі розвитку суспільства. Методи загального землезнавства. Система географічних наук. Місце загального землезнавства серед інших географічних наук. Міжпредметні та міжгалузеві зв'язки.</p>	Лекція	[1; 4; 8; 9]	Місце загального землезнавства в системі географічних наук. Міжпредметні та міжгалузеві зв'язки. 4 год.	0,5 (за сам. роб.)	05.09.19
Тиждень 2 09.09-15.09 2 акад. год.	<p>Тема 1. Загальне землезнавство як наука. Система географічних наук. Історія розвитку загального землезнавства (продовження).</p> <p>Періодизація в історії розвитку географічної науки. Накопичення географічних знань в найдавніші часи. Розвиток географії в епоху античності та середні віки. Передумови, особливості та наслідки епохи Великих географічних відкриттів. Географія власне Нового часу. Особливості розвитку географії під час Новітнього періоду в історії людства.</p>	Лекція	[1; 2; 8; 9; 13; 15]	Історія розвитку загального землезнавства в світі та Україні. 6 год.	0,5 (за сам. роб.)	12.09.19
Тиждень 2 09.09-15.09 2 акад. год.	<p>Тема 1: Загальне землезнавство як наука. Накопичення землезнавчих знань.</p>	Лабораторна робота	[1; 2; 8; 9; 13; 15]	-	3	13.09.19
Тиждень 3 16.09-22.09 2 акад. год.	<p>Тема 2. Всесвіт. Будова, структура та еволюція Всесвіту. Сонячна система.</p> <p>Гіпотези про утворення Землі та Сонячної системи. Походження Сонячної системи і Землі. Поняття про Всесвіт та його будова.</p>	Лекція	[1; 3; 4; 8; 9]	Методологія загального землезнавства. Джерела інформації в землезнавстві. Парадигми землезнавства. 5 год.	0,5 (за сам. роб.)	18.09.19
Тиждень 3 16.09-22.09 2 акад. год.	<p>Тема 2. Всесвіт. Будова, структура та еволюція Всесвіту. Сонячна система (продовження).</p> <p>Сонячна система. Сонце. Планети Сонячної системи, їх фізичні параметри та особливості динаміки. Зорі, астероїди, метеороїди, комети. Планета Земля: її</p>	Лекція	[1; 3; 4; 8; 9]	Теорія Великого вибуху як основа космогонічного вчення. 8 год.	0,5 (за сам. роб.)	19.09.19

	параметри, фігура, рухи. Гіпотези щодо виникнення планети Земля.					
Тиждень 3 16.09-22.09 2 акад. год.	Тема 2. Земля в космічному просторі.	Лабораторна робота	[1; 3; 4; 8; 9]	-	3	20.09.19
Тиждень 4 23.09-29.09 2 акад. год.	Тема 3. Форма і розміри Землі. Рухи Землі та їх географічні наслідки. Формування та еволюція планети. Первісні уявлення про форму та будову Землі. Еволюція уявлень про фігуру Землі. Поняття про еліпсоїд і геоїд. Форма і розміри Землі. Географічне значення розмірів і маси Землі. Гравітаційне поле Землі. Магнітне поле Землі. Географічний простір Землі. Гравітаційне поле Землі. Магнітне поле Землі. Географічний простір Землі.	Лекція	[1-4; 8; 9; 14]	Наближення поглядів щодо фігури Землі. 5 год.	0,5 (за сам. роб.)	26.09.19
Тиждень 4 23.09-29.09 2 акад. год.	Тема 3. Форма та розміри Землі, і їх географічні наслідки. Формування та еволюція планети Земля	Лабораторна робота	[1-4; 8; 9; 14]	-	1,5	27.09.19
Тиждень 5 30.09-06.10 2 акад. год.	Тема 3. Форма і розміри Землі. Рухи Землі та їх географічні наслідки. Формування та еволюція планети (продовження) . Рухи Землі та їх географічні наслідки. Докази, наслідки, характеристики добового обертання Землі. Час. Припливи та відпливи. Причини прояву сили Коріоліса. Рух Землі навколо Сонця. Причини зміни пір року на Землі. Нерівність пір року. Кліматичні наслідки обертання Землі. Деякі особливості планетарної природи Землі. Космічний вплив на Землю. Сонячно-земні зв'язки.	Лекція	[1-4; 8; 9; 14]	Рухи Землі та їх географічні наслідки. 6 год.	0,5 (за сам. роб.)	03.10.19
Тиждень 5 30.09-06.10 2 акад. год.	Тема 3. Рухи Землі та їх географічні наслідки (продовження) .	Лабораторна робота	[1-4; 8; 9; 14]	-	1,5	04.10.19

**Змістовний модуль №2. Будова та властивості геосфер Землі.
Ландшафтна оболонка. Вплив людини на навколишнє середовище**

Тиждень 6 07.10-13.10 2 акад. год.	Тема 4. Літосфера. Внутрішня будова Землі. Мінерали та гірські породи. Геологічні процеси. Рельєф. Поняття про літосферу її склад та будова. Внутрішня будова Землі. Утворення, основні фізичні властивості та класифікація мінералів. Гірські породи їх походження та фізичні властивості. Форми залягання гірських порід. Проблема часу у природі Землі.	Лекція	[1; 4-9; 16]	Географічний простір Землі. 4 год.	0,5 (за сам. роб.)	09.10.19
Тиждень 6 07.10-13.10 2 акад. год.	Тема 4. Літосфера. Внутрішня будова Землі. Мінерали та гірські породи. Геологічні процеси. Рельєф (продовження) . Ендогенні геологічні процеси і літосфера. Магматизм і рельєфоутворення (інтрузивний та ефузивний магматизм). Рельєфоутворююча роль тектонічних процесів. Сейсмічні явища та рельєф. Розміщення материків та океанів (материки та океани, острови). Екзогенні геологічні процеси.	Лекція	[1; 4-9; 16]	Радіація в атмосфері. Кругообіг тепла. Теплові пояси Землі. 14 год.	0,5 (за сам. роб.)	10.10.19
Тиждень 6 07.10-13.10 2 акад. год.	Тема 4. Внутрішня будова Землі. Гірські породи та мінерали.	Лабораторна робота	[1; 4-9; 16]	-	1	11.10.19
Тиждень 7 14.10-20.10 2 акад. год.	Тема 4. Літосфера. Внутрішня будова Землі. Мінерали та гірські породи. Геологічні процеси. Рельєф (продовження) . Класифікація форм рельєфу. Рельєфоутворюючі чинники та процеси. Тектонічні та магматичні процеси і рельєф. Вивітрювання. Еолові процеси і рельєф. Флювіальні процеси і рельєф. Карст і карстовий процес. Берегові процеси та основні форми берегів. Схилі та процеси та рельєф схилів. Гляціальний, біогенний та антропогенний типи рельєфу. Основні форми рельєфу суходолу та океану.	Лекція	[1; 4; 7; 8]	Ендогенні процеси і їх вплив на різноманіття ландшафтної оболонки. 5 год.	0,5 (за сам. роб.)	17.10.19

Тиждень 7 14.10-20.10 2 акад. год.	Тема 4. Різноманіття геологічних процесів та їх наслідки.	Лабораторна робота	[1; 4; 7; 8]	-	1	18.10.19
Тиждень 8 21.10-27.10 2 акад. год.	Тема 5. Атмосфера. Погода і клімат. Зміни клімату. Склад і утворення атмосфери. Будова атмосфери. Роль і місце атмосфери у географічній оболонці Землі. Сонячна радіація. Вода в атмосфері. Сонячна радіація та її види. Температура повітря та особливості розподілу її по земній поверхні. Вода в атмосфері. Випаровування. Вологість повітря. Конденсація та сублімація вологи. Опади та їх розподіл на поверхні землі.	Лекція	[1; 5-8; 16]	Екзогенні процеси і їх вплив на різноманіття ландшафтної оболонки. 5 год.	0,5 (за сам. роб.)	23.10.19
Тиждень 8 21.10-27.10 2 акад. год.	Тема 5. Атмосфера. Погода і клімат. Зміни клімату (продовження) . Тиск повітря. Циркуляція атмосфери. Атмосферний тиск та особливості його розподілу по земній поверхні. Вітер. Повітряні маси. Загальна та місцева циркуляція повітря.	Лекція	[1; 5-8; 16]	Геологічні процеси та їх вплив на формування рельєфу. 5 год.	0,5 (за сам. роб.)	24.10.19
Тиждень 8 21.10-27.10 2 акад. год.	Тема 4. Чинники формування рельєфу. Класифікація форм рельєфу.	Лабораторна робота	[1; 4; 7; 8]	-	1	25.10.19
Тиждень 9 28.10-03.11 2 акад. год.	Тема 5. Атмосфера. Погода і клімат. Зміни клімату (продовження) . Погода і клімат. Прогнозування погоди. Клімат та основні чинники кліматоутворення. Класифікація кліматів Землі. Поняття про мікроклімат. Зміни клімату.	Лекція	[1; 5-8; 16]	Різноманіття кліматів Землі. 4 год.	0,5 (за сам. роб.)	31.10.19
Тиждень 9 28.10-03.11 2 акад. год.	Тема 5. Склад і будова атмосфери.	Лабораторна робота	[1; 5-8; 16]	-	1,5	01.11.19
Тиждень 10 04.11-10.11 2 акад. год.	Тема 6. Загальні відомості про гідросферу. Кругообіг води. Світовий океан та його частини. Циркуляція вод Світового океану. Поняття про гідросферу. Кругообіг води. Частини Світового океану. Фізико-хімічні особливості води океанів	Лекція	[4; 6-8]	Специфічні особливості живої речовини на Землі. 5 год.	0,5 (за сам. роб.)	06.11.19

	і морів.					
Тиждень 10 04.11-10.11 2 акад. год.	Тема 6. Загальні відомості про гідросферу. Кругообіг води. Світовий океан та його частини. Циркуляція вод Світового океану (продовження). Хвилювання води у морях і океанах. Океанічні течії. Підземні води. Види води у гірських породах. Походження підземних вод. Підземні водоносні горизонти. Джерела. Гейзери. Мінеральні води. Багаторічна мерзлота.	Лекція	[4; 6-8]	Біотичне різноманіття Землі. 10 год.	0,5 (за сам. роб.)	07.11.19
Тиждень 10 04.11-10.11 2 акад. год.	Тема 5. Погода і клімат.	Лабораторна робота	[1; 5-8; 16]	-	1,5	08.11.19
Тиждень 11 11.11-17.11 2 акад. год.	Тема 6. Загальні відомості про гідросферу. Кругообіг води. Світовий океан та його частини. Циркуляція вод Світового океану (продовження). Поверхневі води. Загальні закономірності розподілу поверхневого стоку на Землі. Ріки. Озера. Болота. Льодовики. Хіоносфера та снігова лінія. Утворення та поширення льодовиків на Землі.	Лекція	[4; 6-8]	Історія природокористування. 4 год.	0,5 (за сам. роб.)	14.11.19
Тиждень 11 11.11-17.11 2 акад. год.	Тема 6. Гідросфера та її складові.	Лабораторна робота	[4; 6-8]	-	1,5	15.11.19
Тиждень 12 18.11-24.11 2 акад. год.	Тема 7. Біосфера. Біотичне різноманіття світу. Особливості формування та різноманіття ґрунтів світу. Поняття про біосферу. Гіпотези походження життя на Землі. Формування біосфери. Розподіл живої речовини на Землі. Основні біоми. Трофічні ланцюги. Проблема збереження біотичного різноманіття світу.	Лекція	[1; 7; 8; 10; 11; 16]	Ознаки глобальної екологічної кризи. 5 год.	0,5 (за сам. роб.)	20.11.19

Тиждень 12 18.11-24.11 2 акад. год.	Тема 7. Біосфера. Біотичне різноманіття світу. Особливості формування та різноманіття ґрунтів світу (продовження) . Ґрунт як природно-історичне тіло. Ґрунтоутвірні фактори. Різноманіття ґрунтів світу та України. Зміни ґрунтового покриву внаслідок антропогенної діяльності.	Лекція	[1; 7; 8; 10; 11; 16]	Глобальні проблеми природи та людства і шляхи їх вирішення засобами географічної науки. Виснаження ресурсів земних надр. Зміна ґрунтового покриву 3 год.	0,5 (за сам. роб.)	21.11.19
Тиждень 12 18.11-24.11 2 акад. год.	Тема 6. Кругообіг води. Хвилювання Світового океану.	Лабораторна робота	[4; 6-8]	-	1,5	22.11.19
Тиждень 13 25.11-01.12 2 акад. год.	Тема 8. Ландшафтна оболонка: будова, властивості, та структура. Ноосфера. Вплив людина на навколишнє середовище. Глобальні зміни ландшафтної оболонки. Поняття про ландшафтну оболонку. Межі ландшафтної оболонки та її загальні закономірності.	Лекція	[1; 4; 7; 8; 11; 13; 17]	Глобальні проблеми природи та людства. Забруднення Світового океану. 3 год.	0,5 (за сам. роб.)	28.11.19
Тиждень 13 25.11-01.12 2 акад. год.	Тема 7. Біосфера та біотичне різноманіття світу.	Лабораторна робота	[1; 7; 8; 10; 11; 16]	-	1,5	29.11.19
Тиждень 14 02.12-08.12 2 акад. год.	Тема 8. Ландшафтна оболонка: будова, властивості, та структура. Ноосфера. Вплив людина на навколишнє середовище. Глобальні зміни ландшафтної оболонки (продовження) . Будова і структура ландшафтної оболонки. Ноосфера та охорона природи. Вплив людини на стан навколишнього середовища.	Лекція	[1; 4; 7; 8; 11; 13; 17]	Глобальні проблеми природи та людства. Забруднення атмосфери та зміни клімату. 3 год.	0,5 (за сам. роб.)	04.12.19
Тиждень 14 02.12-08.12 2 акад. год.	Тема 8. Ландшафтна оболонка: будова, властивості, та структура. Ноосфера. Вплив людина на навколишнє середовище. Глобальні зміни ландшафтної оболонки (продовження) . Глобальні проблеми розвитку ландшафтної оболонки та їх причини. Зміни ландшафтної оболонки і їх наслідки.	Лекція	[1; 4; 7; 8; 11; 13; 17]	Глобальні проблеми природи та людства. Скорочення біотичного та ландшафтного різноманіття. Знеліснення та опустелення. 4 год.	0,5 (за сам. роб.)	05.12.19

Тиждень 14 02.12-08.12 2 акад. год.	Тема 7. Грунт як специфічне природно-історичне тіло. Основні властивості ґрунтів.	Лабораторна робота	[1; 7; 8; 10; 11; 16]	-	1,5	06.12.19
Тиждень 15 09.12-15.12 2 акад. год.	Тема 8. Загальні особливості будови і розвитку ландшафтної оболонки.	Лабораторна робота	[1; 7; 8; 10; 11; 16]	-	1	11.12.19
Тиждень 15 09.12-15.12 2 акад. год.	Тема 8. Глобальні зміни ландшафтної оболонки.	Лабораторна робота	[1; 7; 8; 10; 11; 16]	-	1	13.12.19
Тиждень 16 16.12-22.12 2 акад. год.	Тема 8. Глобальні екопроблеми і їх наслідки.	Лабораторна робота	[1; 7; 8; 10; 11; 16]	-	1	19.12.19

6. Література для вивчення дисципліни.

Основна література

1. Багров М.В. Землезнавство / М.В. Багров, В.О. Боков, І.Г. Черваньов. – К.: Либідь, 2000. – 463 с.
2. Вальчук-Оркуша О.М. Загальне землезнавство. Гідрологія / О.М. Вальчук-Оркуша. – Вінниця: Едельвейс, 2010. – 267 с.
3. Воловик В. М. Загальне землезнавство: практикум (літосфера, біосфера, географічна оболонка, розвиток географічної науки): навчальний посібник / В.М. Воловик. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. – 144 с.
4. Волошин І.І. Загальне землезнавство: навчальний посібник для вузів / І.І. Волошин. – Ніжин: Видавництво Ніжинського педагогічного університету імені М. Гоголя, 2002. – 294 с.
5. Волошин І.І. Загальне землезнавство: практикум / І.І. Волошин, А.Є. Уварова. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2000. – 238 с.
6. Дзюбайло А.Г. Загальне землезнавство: підручник / А.Г. Дзюбайло, С.С. Монастирська, М.Р. Досвідчинська. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. – 246 с.
7. Коротун І.М. Загальне землезнавство: навч. посібник / І.М. Коротун. – Рівне, ДІВА, 2013. – 308с.
8. Лясота О.Л. Словник термінів загального землезнавства / О.Л. Лясота, Д.Н. Плахтій. – Кам'янець-Подільський, «ПП «Медобори-2006», 2011. – 144 с.
9. Мельнічук М.М. Загальне землезнавство: методичні рекомендації до практичних занять / М.М. Мельнічук, Ю.В. Білецький. – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2010. – 112 с.
10. Мольчак Я.О. Загальне землезнавство / Я.О. Мольчак, Л.В. Ільїн. Луцьк: «Вежа», 2015. – 232с.
11. Олійник Я.З. Загальне землезнавство / Я.З. Олійник, Р.Л. Федорищак, П.Т. Шищенко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 247 с.

12. Рельєф України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В.В. Стецюка. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 688 с.
13. Рудько Г.І. Землеологія. Еколого-ресурсна безпека Землі / Г.І. Рудько, О. Адаменко. – К.: Академпрес, 2009. – 512 с.
14. Савчук, Р.І. Загальне землезнавство з основами краєзнавства: практикум / Р. І. Савчук. – Суми: Університетська книга, 2015. – 184 с.
15. Топчієв О.Г. Предметна область географії та її сучасні трансформації / О.Г. Топчієв // Укр. геогр. журн. – 2016. – №1. – С. 64-69.

Додаткова література

1. Геренчук К.И., Боков В.А., Черванев И.Г. Общее землеведение: учебник для геогр. спец. ун-тов / К.И. Геренчук, В.А. Боков, И.Г. Черванев. – М.: Высш. шк., 1984. – 255 с.
2. Голубець М.А. Середовищезнавство – в географічну науку / М.А. Голубець // Укр. геогр. журн. – 2015. – №2. – С. 10-15.
3. Гукалова І.В. Вступ до фаху: географія і суспільство / І.В. Гукалова, Д.С. Мальчикова. – Херсон: ОЛДІ Плюс, 2015. – 268 с.
4. Гюйо А. Земля и человек, или физическая география в отношении истории человеческого рода / А. Гюйо // Краєзнавство. Географія. Туризм. Шкільний світ. – 2004. – №21-24. – С.7-90.
5. Климишин І.А. Астрономія / І.А. Климишин. – Львів: Світ, 1993. – 384 с.
6. Маца К.А. Земная планетарная система (опыт исследования системной организации Земли) / К.А. Маца. – К.: Обрій, 2011. – 263 с.
7. Федорищак Р.П. Загальне землезнавство / Р.П. Федорищак. – К.: Вища шк., 1995. – 224 с.
8. Шальнев В.А. Проблемы взаимодействия общества и природы: взгляд географа / В.А. Шальнев. – Ставрополь: Изд. СГУ, 2006. – 110 с.
9. Sumners C. An Earthling's guide to Mars: Plan tomorrow's Mars vacation today / C. Sumners, P. Rawlings. – New York: McGraw -Hill, 1999. –144 p.

Електронні джерела інформації

1. Національний атлас України [електронна версія]. – Режим доступу: <http://wdc.org.ua/atlas/>

7. Політика виставлення балів. Вимоги викладача

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на практичних заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;

– систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

Максимальний бал за повну, вичерпну відповідь в усній або письмовій формі під час практичного заняття – 2 бала:

- **2 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.
- **1,5 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.
- **1 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок;
- **0,5 б.** ставиться студентові, який робить вдаль доповнення, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань.

Виконання практичних завдань та захист практичної роботи оцінюється максимум в 3 бали, при цьому максимальну кількість балів отримує студент, який вчасно, бездоганно і охайно виконав всі завдання. 2 бали – отримує студент, який мав певні труднощі при виконання поставлених завдань, але зміг їх успішно подолати. 1 бал – ставиться студентові, який не зміг вчасно виконати всі практичні завдання роботи і не виявив при цьому самостійності у їх виконанні.

Підготовка та захист реферативної роботи оцінюється максимум в 5 балів (при цьому враховується його зміст, оформлення, захист, анотація).

в 5 б. – оцінюється бездоганно структурована робота, яка містить оформлені відповідно до вимог *титульний аркуш, зміст, перелік умовних позначень* (за необхідності), *вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел, додатки* (за необхідності), анотацію. Студент виявляє абсолютну грамотність у мовному оформленні: роботу написано з дотриманням вимог наукового стилю, без орфографічних, пунктуаційних, граматичних, лексичних помилок. Цитування коректне, оформлене відповідно до правил. У роботах з історичних мовних дисциплін враховується культура передачі тексту засобами сучасної графіки з використанням необхідних елементів старої графічної системи: не допускається жодного відхилення. Захист роботи демонструє вільне володіння матеріалом, уміння відповідати на питання з теми, відстоювати власні позиції, опираючись на результати дослідження.

4 б. – виставляється за самостійну, добре структуровану роботу, яка містить усі компоненти, продиктовані матеріалом дослідження. Усі етапи роботи виконано як в роботі на «відмінно», але при цьому трапляються одиничні помилки. Усі компоненти роботи, які оформляються за зразком чи розробленими моделями (список літератури, титульний аркуш, додатки, а також цитування), не повинні містити жодної помилки. Студент виявляє мовленнєву грамотність, дотримуючись вимог наукового викладу, правил орфографії та пунктуації, виявляючи багатство мовлення на всіх мовних рівнях. Можливі одиничні не грубі помилки. На захисті студент вільно викладає результати дослідження, в основному впевнено відповідає на питання,

помиляючись у несуттєвих моментах. Намагається відстоювати свою позицію. Оформлення роботи відповідає вимогам, бездоганно оформляються компоненти за абсолютним зразком (титульний аркуш, список літератури. захист роботи показує орієнтацію студента в літературі з проблеми, здатність представити самостійно зібраний матеріал і висновки його дослідження. Але на питання відповідає невпевнено чи нечітко, інколи виникають труднощі із використанням понятійного апарату.

3 б. – виставляється за самостійно написану роботу, в якій витримано структуру, описано достатню кількість доступної літератури, зроблено висновки. Автор формулює мету і завдання, хоч не завжди робить це чітко й виразно, але при цьому виклад відповідає їм. Студент виявляє ознайомлення з основною літературою, хоч посилання на неї робить одиничні. Деінде спостерігається реферування чи навіть неоформлене цитуванням переписування.

За зразком правильно оформляє титульний аркуш, а в списку літератури припускається неточностей (не більше 3 у сумі). Додатки є, але не в усьому відповідають правилам (наприклад, таблиці не мають назв).

Мовленнєва грамотність достатня, але фіксується відхилення від наукового стилю при намаганні дати самостійно опис мовної одиниці, можливі орфографічні й пунктуаційні помилки в типових правописних позиціях, не виявляється багатство мовлення, а тому можливі тавтологія, плеоназми, вживання слів у невласливих значеннях. На захисті студент користується записами, які в основному показують його обізнаність з теми, але при цьому він губиться, відповідаючи на питання, намагається навести приклади, а не їх власну інтерпретацію.

2 б. – свідчить про первісне опрацювання теми: зібрано мінімум матеріалу, студент уявляє про що треба писати і реферативно передає теоретичні відомості. При цьому мовний матеріал не аналізує, а підставляє під відомі твердження. Самостійності у викладі практично немає. Структурно робота незграбна, може мати не всі необхідні компоненти.

Мовленнєве оформлення в самостійних фрагментах примітивне, з великою кількістю помилок.

Захист показує, що студент має загальне уявлення з проблеми, яке намагається донести до слухачів при виступі.

1,0 б. – виставляється за роботу, написану на основі єдиного джерела, яке формує найзагальніше розуміння проблеми. Студент реферує матеріал, не виділяючи цитат (списує частини монографії чи статті), робить примітивні висновки. Але виступає перед аудиторією, невпевнено переказуючи прочитаний текст. Мовленнєве оформлення несамостійне, можуть бути помилки.

Змістовний модуль (блок) 1 «Загальне землезнавство як наука. Загальнопланетарні властивості Землі» передбачає підготовку такого контенту: *мультимедійна презентація присвячена певним фізичним властивостям та параметрам планети Земля.*

Змістовний модуль (блок) 2 «Будова та властивості геосфер Землі. Ландшафтна оболонка. Вплив людини на навколишнє середовище» передбачає підготовку такого контенту: *мультимедійна презентація присвячена характеристиці певних геосфер Землі.*

Форми проведення модульних контролів під час вивчення дисципліни «Загальне землезнавство»:

- комплексна письмова модульна контрольна робота;
- комплексне тестування.

За комплексне тестування чи письмову контрольну роботу студенти максимум можуть отримати 7 балів. Модульна контрольна робота містить в собі як питання теоретичного характеру, так і практичні завдання з вивчених тем.

З дисципліни «Загальне землезнавство» передбачена така форма семестрового контролю як екзамен, який проводиться у кінці семестру. Максимальна кількість балів, яка може бути виставлена під час екзамену, - 40 балів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни визначається як сума балів поточного, модульного контролю та семестрового контролю.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі: роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій за напрямком дисципліни, яка викладається, а також були учасниками олімпіад, конкурсів, тощо можуть присуджуватися додаткові бали.

Таким чином, щоб отримати підсумкову оцінку на екзамені з курсу «Загальне землезнавство» (максимум 100 балів), студенти в процесі вивчення дисципліни повинні виконати всі практичні роботи (максимум 24 бали), написати дві контрольні роботи (максимум 14 балів), засвоїти 13 списків географічної номенклатури (12 балів), а також виконати завдання самостійної роботи, завдання науково-дослідної роботи (реферат, мультимедійна презентація) (за кожен такий вид роботи студент максимум отримує по 5 балів), в усній або письмовій формі відповідати на поставлені питання під час практичних занять (за кожен такий вид роботи студент максимум отримує по 2 бали).

Схема розподілу балів (форма підсумкового контрольного заходу – екзамен)

Поточне тестування та самостійна робота										Сам. роб.	Географічна номенклатура	Екзамен	Сума
Блок/Модуль №1				Блок/Модуль №2									
Тема 1	Тема 2	Тема 3	КР1	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	КР1	10	12	40	100
3	3	3	7	3	3	3	3	3	7				
38													

Вимоги викладача та правила поведінки студентів.

Під час вивчення дисципліни «Загальне землезнавство» студенти мають регулярно відвідувати навчальні заняття згідно затвердженого розкладу або ж документально підтвердити важливу причину своєї відсутності (медична довідка, довідка з військомату, лист-клопотання щодо участі у певних культурно-масових, наукових, спортивних заходах тощо).

В процесі навчання студенти мають дотримуватись принципів академічної доброчесності та загальноприйнятих норм етичної поведінки: зокрема не допускається з боку студентів списування, надання завідомо неправдивої інформації, фабрикація та фальсифікація даних, академічний плагіат та самоплагіат, несвоєчасне виконання чітко поставленого завдання, пропонування хабара викладачу, користування мобільним телефоном під час занять різної форми, а також іншими гаджетами під час контрольних заходів перевірки знань. Співпраця студента із іншими учасниками навчального процесу (викладачами, студентами, працівниками навчальних лабораторій, деканату, бібліотеки та ін.) має базуватись на принципах поваги, партнерства та взаємодопомоги, відповідальності, законності, соціальної справедливості, дотримання ділового етикету.

Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу чи змісту практичних завдань протягом робочого часу під час консультацій.

8. Підсумковий контроль.

Питання до екзамену з дисципліни «Загальне землезнавство».

2. Загальне землезнавство як самостійна наука: об'єкт та предмет дослідження.
3. Методи дослідження загального землезнавства.
4. Місце загального землезнавства серед інших географічних наук.
5. Історія розвитку загального землезнавства.
6. Джерела інформації в загальному землезнавстві.
7. Загальні особливості будови та хімічного складу Всесвіту.
8. Будова Сонячної системи.
9. Гіпотези формування Всесвіту та Сонячної системи.
10. Наближення поглядів щодо фігури Землі.
11. Форма і розміри Землі.
12. Рухи Землі та їх географічні наслідки.
13. Гравітаційне та магнітне поля Землі.
14. Сонячно-земні зв'язки.
15. Внутрішня будова Землі.
16. Ендогенні процеси та їх вплив на ландшафтну оболонку.
17. Екзогенні процеси та їх вплив на ландшафтну оболонку.
18. Літосфера, її склад та будова.
19. Гірські породи та мінерали.
20. Геохронологічна шкала.
21. Основні елементи тектонічної будови літосфери.
22. Основні геологічні процеси та їх наслідки.
23. Формування рельєфу та класифікація форм рельєфу.
24. Основні етапи горотворення та їх наслідки.
25. Закономірності літосферного кругообігу речовини та енергії.
26. Склад та будова атмосфери.
27. Радіація в атмосфері. Радіаційний баланс атмосфери і земної поверхні.
28. Тепловий баланс атмосфери і земної поверхні.
29. Атмосферний тиск. Вітер. Постійні та місцеві вітри.

30. Загальні закономірності циркуляції атмосфери.
31. Вода в атмосфері. Хмари. Атмосферні опади.
32. Погода, спостереження за погодою.
33. Клімат та фактори кліматоутворення.
34. Кліматичне різноманіття світу.
35. Зміни клімату. Фактори змін клімату.
36. Гідросфера, її склад та будова.
37. Кругообіг води в природі.
38. Фізико-хімічні особливості вод Світового океану.
39. Циркуляція вод Світового океану.
40. Води суходолу.
41. Підземні води, їх походження, класифікація та значення.
42. Вчення про біосферу. Гіпотези походження життя на Землі.
43. Розподіл живої речовини на Землі. Основні біоми. Трофічні ланцюги. Проблема збереження біотичного різноманіття світу.
44. Ґрунт як природно-історичне тіло. Ґрунтовірні фактори.
45. Різноманіття ґрунтів світу.
46. Будова і структура ландшафтної оболонки.
47. Загальні закономірності розвитку ландшафтної оболонки.
48. Географічна зональність та особливості її прояву.
49. Висотна поясність та її прояв.
50. Ландшафтне різноманіття світу та проблема його збереження. Природні та антропогенні ландшафти.
51. Ноосфера та охорона природи.
52. Глобальні проблеми розвитку ландшафтної оболонки та їх причини і шляхи вирішення.

При оцінювання знань і вмінь студентів враховуються:

- ступінь опанування теоретичними знаннями з курсу «Загальне землезнавство»;
- рівень осмислення студентами здобутих знань;
- повнота розкриття головних понять, точність застосування наукових термінів;
- правильність виконання практичних завдань;
- оволодіння вміннями і навичками правильно і ефективно застосовувати основні методи і прийоми географічних досліджень;

– ступінь розвитку в студентів творчого мислення, сформованість наукового світогляду та культури науково-дослідницької роботи;

– вміння студентів самостійно отримувати наукову інформацію, готувати наукові роботи, згідно найсучасніших вимог оформляти наукову і навчальну звітність.

Особливості перескладання підсумкових контрольних заходів у ЗВО регулюються «Положенням про комплексну систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка», «Положенням про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка», Положенням про організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка на 2019-2020 навчальний рік» та «Положенням про апеляцію результатів підсумкового контролю Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка». Всі ці нормативні документи розміщені на веб-сайті Університету для ознайомлення усім учасникам освітнього процесу.

У випадку отримання 35-59 балів (FX за шкалою ЄКТС) або 1-34 (F) за результатами семестрового контролю з дисципліни «Загальне землезнавство» студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості. Для окремих студентів у разі наявності поважних причин (стан здоров'я, участь в олімпіадах, конкурсах, змаганнях тощо), підтверджених документально, розпорядженням по деканату можуть встановлюватись індивідуальні терміни складання заліку.

Так за умов хвороби студенти після виходу на навчання приносять довідку, завірену у медпункті Університету, та реєструють її протягом трьох днів у деканаті факультету. Після цього їм продовжують сесію.

Також студенти мають право на повторне проходження семестрового контролю за умов конфліктної ситуації між студентом та викладачем. Для цього за дозволом ректора формується комісія із перескладання (три особи) та визначається нова дата контрольного заходу.